

Innst. O. nr. 52

(2007–2008)

Innstilling til Odelstinget fra justiskomiteen

Ot.prp. nr. 34 (2007–2008)

Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i straffeprosessloven mv. (overføring av kompetanse til å innkalle til soning og behandle søknader om soningsutsettelse)

Til Odelstinget

1. SAMMENDRAG

1.1 Hovedinnholdet i proposisjonen

I proposisjonen fremmer departementet forslag om å overføre kompetanse til å innkalle til soning og behandle søknader om soningsutsettelse fra politiet til kriminalomsorgen. Kompetanseoverføringen er ett av flere tiltak for å oppnå en mer effektiv straffetrettspleie. Lovforslaget innebærer at saksbehandlingen – etter at fullbyrdsesordre er gitt – samles i én etat. For kriminalomsorgen har dette stor betydning for å planlegge og derved utnytte soningskapasiteten på en effektiv måte. Overføringen vil også legge til rette for å effektivisere saksbehandlingsrutinene.

Departementet har tidligere lagt til grunn at forslagene om overføring av kompetanse til å innkalle til soning og behandle søknader om soningsutsettelse skal tas med i en proposisjon om hurtigere straffesaksbehandling. Proposisjonen skal etter planen omfatte en rekke spørsmål. Arbeidet er imidlertid omfattende, og det vil fortsatt ta noe tid før proposisjonen kan fremmes. Etter en samlet vurdering velger derfor departementet å skille ut forslaget om kompetanseoverføring i en egen proposisjon for å fremskynde effekten av en omlegging.

Uavhengig av disse forslagene foreslår departementet enkelte presiseringer i straffeprosessloven og straffelovene 1902 og 2005 som følge av at kriminalomsorgen har fått kompetanse til å begjære rettens avgjørelse etter straffeloven § 54 nr. 1 og 2 ved nar-

kotikaprogram med domstolskontroll og program mot ruspåvirket kjøring.

1.2 Overføring av kompetanse til å innkalle til soning og behandle søknader om soningsutsettelse

Etter at en dom på straff er rettskraftig skal etter gjeldende rett, statsadvokaten eller politiet gjøre vedtak om fullbyrding av dommen. Selve fullbyrdingen skal settes i verk av politiet. Likeledes er det politiet som gir en domfelt som er på frifot, og som skal gjennomføre frihetsstraff eller samfunnsstraff, pålegg om å møte frem for gjennomføringen. Etter straffegjennomføringsloven kan domfelte som ikke møter til soning etter innkalling, straffes med bøter eller fengsel inntil 3 måneder.

En arbeidsgruppe II under "Prosjekt hurtigere straffsaksbehandling" beskrev saksgangen etter at fullbyrdsesordre er gitt, og konstaterte at prosessen med innkalling til soning av ubetingede dommer innebærer mange arbeidsoperasjoner og oversendelser mellom politiet og kriminalomsorgen. På denne bakgrunn foreslo arbeidsgruppen at oppgaven med å innkalle til soning overføres fra politiet til kriminalomsorgen. Samtidig foreslo arbeidsgruppen at kriminalomsorgen også skal overta behandlingen av søknader om soningsutsettelse og søknader om soning etter daværende fengselslov § 12 (soning i behandlingsinstitusjon eller liknende).

I høringsnotatet stiller departementet seg positiv til forslaget fra arbeidsgruppen, men foreslår at bare dom på fengselsstraff, forvaring eller samfunnsstraff skal iverksettes av kriminalomsorgen. Innkreving av bøter, inndragningskrav og borgerlige rettskrav bør etter departementets syn fortsatt iverksettes av politiet.

Hovedbegrunnelsen for å overføre kompetansen til å innkalle til soning og behandle søknader om so-

ningsutsettelse er å oppnå en mer effektiv strafferettspleie. En mer effektiv strafferettspleie kan både styrke straffens preventive effekt og tilliten til retts-systemet. Endringen vil også være et bidrag til arbeidet med å fjerne soningskøen og hindre ny kødannelse.

Departementet registrerer at de ulike høringsinstansene har ulike erfaringer med dagens rutiner. Den positive reaksjonen fra de fleste av høringsinstansene vitner likevel om at arbeidsgruppens beskrivelse av situasjonen er representativ. Departementet går derfor inn for at forslaget i høringsbrevet følges opp, men slik at det uttrykkelig fremgår at det er ansvaret for iverksetting av "ubetinget" frihetsstraff som skal overføres til kriminalomsorgen.

Departementet forutsetter at politiet gir kriminalomsorgen melding om forhold som tilsier at vedkommende domfelte bør prioriteres, og at kriminalomsorgen innhenter informasjon fra politiet der det er behov for dette.

Et sentralt spørsmål er om kriminalomsorgens behandling av søknader om soningsutsettelse skal følge dagens regler etter straffeprosessloven eller forvaltningslovens regler. Påtalemyndigheten behandler i dag søknader om soningsutsettelse etter reglene i straffeprosessloven hvor det fremgår at domfelte som får søknaden avslått, kan klage vedtaket til nærmeste overordnede påtalemyndighet. Et viktig argument for å benytte forvaltningslovens saksbehandlingsregler er hensynet til sammenhengen i regelverket. Kriminalomsorgen følger forvaltningslovens regler i alle andre saker som den behandler, og det kan derfor være naturlig for kriminalomsorgen å benytte samme saksbehandlingsregler for søknader om soningsutsettelse. Det kan derfor virke noe tilfeldig om saksbehandlingsreglene kriminalomsorgen benytter, skal variere avhengig av om søknaden kommer inn før eller etter at domfelte påbegynner soningen. Forvaltningsloven ivaretar dessuten domfeltes rettssikkerhet på en god måte. Departementet legger dessuten vekt på kriminalomsorgens behov for ens saksbehandlingsregler som er ryddige å praktisere. Alternativet er å videreføre påtaleinstruksens saksbehandlingsregler i egen forskrift, men departementet synes det er u hensiktsmessig å gi egne regler som ligger tett opp til forvaltningslovens regler. Departementet går derfor inn for at kriminalomsorgen som hovedregel, bør følge forvaltningslovens regler ved behandlingen av søknader om soningsutsettelse, men med de unntak som følger av straffegjennomføringsloven § 7.

Oppstår det uenighet mellom påtalemyndigheten og domfelte om vilkårene for soningsutsettelse er til stede, kan domfelte etter dagens ordning kreve spør-

målet avgjort ved kjennelse. Påtalemyndighetens skjønnsmessige avgjørelser om fullbyrdelsen skal utsettes, kan derimot ikke overprøves av retten. Her må domfelte i tilfelle klage til overordnet påtalemyndighet etter påtaleinstruksens bestemmelser, eventuelt bringe saken inn for Sivilombudsmannen. Spørsmålet er om dagens regler for domstolsprøving skal videreføres eller om domfelte må gå til søksmål etter tvisteloven for å prøve vedtaket for domstolen.

Dagens ordning der man følger et straffeproses-suelt spor ser ut til å fungere godt, samtidig som adgangen til å kunne bringe saken inn for retten fremstår som en viktig rettssikkerhetsgaranti. Terskelen for å bringe saken inn for en domstol etter sivilprosessens regler vil nok være høyere. En slik sak vil dessuten ta lenger tid og være mer omfattende og kostbar. Departementet antar imidlertid at domfelte neppe vil benytte adgangen til domstolsprøving i særlig stor utstrekning. Etter en samlet vurdering foreslår departementet å beholde dagens straffeprosessuelle spor når det er uenighet om vilkårene for soningsutsettelse er til stede og dette er presisert i lovforslaget.

Domstolsprøving etter straffeprosessloven forutsetter at kriminalomsorgen kan påkjære rettens kjennelse og møte ved rettsmøter i domstolen. Departementet foreslår en tilføyelse i loven som gir tilsatte i kriminalomsorgen slik møterett.

Overføring av kompetanse til kriminalomsorgen medfører også behov for å endre flere bestemmelser i påtaleinstruksen. Arbeidet med å revidere påtaleinstruksen bør skje samtidig med at departementet forbereder nærmere regler om innkalling og utsettelse med fullbyrdingen. Målet må være at endringene i påtaleinstruksen og forskriften kan iverksettes samtidig med loven.

Departementet går også inn for å overføre ansvaret for den forberedende behandling av søknader om soning på institusjon etter straffegjennomføringsloven § 12. Regelen er i dag slik at dersom hele straffen søkes gjennomført i institusjon, skal saken forberedes av den politimesteren som har ansvaret for å sette i verk fullbyrdingen av straffen. Kriminalomsorgen avgjør om søknaden skal innvilges. Endringen innebærer at kriminalomsorgen heretter skal forberede og avgjøre samtlige søknader om gjennomføring av straff i institusjon etter straffegjennomføringsloven § 12, noe som vil føre til en effektivisering av saksbehandlingen. Uttalelser fra politiet bør innhentes der kriminalomsorgen finner det nødvendig. Omleggingen medfører ikke behov for lovendring, men retningslinjene til straffegjennomføringsloven må omformuleres.

1.3 Konsekvensendringer som følge av endringer i straffeloven 22. mai 1902 nr. 10 § 54 nr. 1 og 2

Ved en endring i straffeloven fikk kriminalomsorgen kompetanse til å begjære rettens avgjørelse etter nåværende straffelov § 54 nr. 1 og 2 ved narkotikaprogram og promilleprogram. Kriminalomsorgens adgang til å begjære rettens avgjørelse medfører behov for enkelte presiseringer i straffeprosessloven.

Forslaget tilsvarer presiseringer som allerede er gjennomført i straffeprosessloven og straffegjennomføringsloven, som følge av at en domstolsavgjørelse om fullbyrding av betinget fengselsstraff med virkning fra 1. januar 2006 skal være dom, og ikke kjennelse. Presiseringene gjaldt ankekompetanse og møterett i domstolen for tilsatte i kriminalomsorgen, tingrettens sammensetning og prosessform og rettsmiddel og lagmannsrettens sammensetning. Tilsvarende presiseringer er nødvendig som følge av kriminalomsorgens adgang til å begjære rettens avgjørelse etter straffeloven § 54 nr. 2.

Kriminalomsorgen kan også bringe saker etter straffeloven § 54 nr. 1 inn for retten med begjæring om rettens kjennelse. I disse sakene er det behov for å presisere i straffeprosessloven at kriminalomsorgens tilsatte har rett til å møte i rettsmøter i tingretten og lagmannsretten.

1.4 Administrative og økonomiske konsekvenser

Overføring av soningsinnkalling fra politi til kriminalomsorg vil ikke medføre økte utgifter for staten samlet sett. Kriminalomsorgens merutgifter som følge av overføringen, dekkes inn gjennom tilsvarende innsparinger under politiet.

2. KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemene frå Arbeidarpartiet, leiaren Anne Marit Bjørnflaten, Thomas Breen, Ingrid Heggø og Hilde Magnusson Lydvo, frå Framstegspartiet, Jan Arild Ellingsen, Solveig Horne og Thore A. Nistad, frå Høgre, Elisabeth Aspaker og André Oktay Dahl, og frå Sosialistisk Venstreparti, Akhtar Chaudhry, støttar framlegget om at innkalling til soning og soningsutsetjing vert overført frå politiet til kriminalomsorga.

Komiteen er samd i at ei slik overføring vil gjeva ei meir effektiv straffepleie, og vil ha stor betydning for at kriminalomsorga kan planlegge og dermed utnytte soningskapasiteten på ein meir effektiv måte enn i dag. Det same gjeld vedrørande å effektivisere sakshandsamingsrutinane. Komiteen ser òg fordelene ved å samle alt i ein etat, og viser til at overføringa av kompetanse alt har skjedd vedrørande full-

byrding av nordiske dommer, vedrørande narkotika-program med domstolskontroll, og program mot ruspåvirka køyring.

Komiteen har òg merka seg at dei aller fleste av høyringsinstansane støttar framlegget. Motforestillingane går på skepsis til om samarbeidet og informasjonsflyten mellom politiet og kriminalomsorga vil virke tilfredsstillande for eksempel vedrørande gjengangere. Komiteen delar ikkje denne bekymringa, då vi ikkje finn årsaker til at dagens gode informasjonsflyt og samarbeid skal opphøre. Komiteen er forutset òg at politiet sin kjennskap til den enkelte domfelte også i framtida vert vektleggt både vedrørande prioritering av innkalling og soningsutsetjing, og at politiet gjev kriminalomsorgen melding om slike forhold, og at kriminalomsorgen innhentar slik informasjon frå politiet der det er behov for det.

Komiteen ønskjer også å presisere at politiet på eiga hånd, utan begjæring frå kriminalomsorga framleis har høve til å etterlyse og pågripe ein rømd soningsfange.

Komiteen viser til at dagens praksis med at kva sakshandsamingsreglar som vert nytta, straffeprosessloven eller forvaltningsloven sine reglar, hittil har variert alt etter om søknaden kjem inn før eller etter at domfelte har påbegynt soningen. Komiteen er samd med departementet i at det er behov for sams sakshandsamingsreglar som er ryddige å praktisere, og at det er forvaltningsloven sine reglar som i hovudsak skal følgjast, då med dei unntaka som følgjer av straffegjennomføringslova § 7. Klageadgangen vil følgje dei vanlige reglane i forvaltningslova, dvs. neste ledd uavhengig av organisering.

Ved usemje vedrørande om vilkåra for soningsutsetjing er tilstades eller ei viser komiteen til at dagens straffeprosessuelle spor vil halde fram. Domfelte vil då ha høve til å gå til sivilt søksmål. Domstolsprøving forutset imidlertid at kriminalomsorgen kan påkjære rettens kjennelse og har møterett ved rettsmøta i domstolen. Denne presiseringa kjem fram i endring i straffeprosesslova § 76 og komiteen har ingen ytterlegare merknader til dette.

Komiteen har merka seg at forhold som proposisjonen berører i lita grad er dei som er for sjuke for å sone i fengsel. Komiteen er kjend med at det vert ei heilskapleg gjennomgang av dette i samband med den bebuda kriminalomsorgsmeldinga som kjem no i vår.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet understreker at det ved omleggingen er viktig å videreføre dagens strenge praksis med hensyn til å gi soningsutsettelse.

Disse medlemmer viser til at det på sikt kan være hensiktsmessig å overføre fullbyrding av alle reaksjoner til kriminalomsorgen. Disse medlem-

mer mener likevel det vil være naturlig å vinne erfaring med delvis overføring før en vurderer å overføre ytterligere myndighet til kriminalomsorgen.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen foreta en evaluering av endringene i straffeprosessloven om overføring av kompetanse til å innkalle til soning og behandle søknader om soningsutsettelse, etter 2 år og komme tilbake med saken til Stortinget på egnet måte."

3. FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Stortinget ber Regjeringen foreta en evaluering av endringene i straffeprosessloven om overføring av kompetanse til å innkalle til soning og behandle søknader om soningsutsettelse, etter 2 år og komme tilbake med saken til Stortinget på egnet måte.

4. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Odelstinget til å gjøre slikt

vedtak til lov

om endringer i straffeprosessloven mv.
(overføring av kompetanse til å innkalle til soning og behandle søknader om soningsutsettelse)

I

I straffeloven 22. mai 1902 nr. 10 gjøres følgende endringer:

§ 54 nr. 1 tredje punktum skal lyde:

Ved vilkår om narkotikaprogram og *program mot ruspåvirket kjøring*, kan kriminalomsorgen bringe saken inn for retten med begjæring om slik kjennelse.

§ 54 nr. 2 første ledd annet punktum skal lyde:

Ved vilkår om narkotikaprogram og *program mot ruspåvirket kjøring*, kan kriminalomsorgen bringe saken inn for retten med begjæring om slik dom.

II

I straffeprosessloven 22. mai 1981 nr. 25 gjøres følgende endringer:

§ 59 a første ledd nr. 5 oppheves.

§ 68 sjette ledd første punktum skal lyde:

Anke over tingrettens avgjørelse i sak etter straffeloven § 28 b første ledd bokstav a og § 54 nr. 2, treffes av myndighet som nevnt i lov om straffegjennomføring § 58 annet ledd.

§ 76 femte ledd nytt annet punktum skal lyde:

Møteretten gjelder også rettsmøter om fullbyrding av frihetsstraff skal utsettes etter § 459 første ledd, og saker som kriminalomsorgen har brakt inn for retten etter straffeloven § 54 nr. 1 og 2.

Nåværende annet punktum blir nytt tredje punktum.

§ 332 tredje ledd skal lyde:

Paragrafen her gjelder ikke for saker som etter kapittel 24 skal behandles med lagrette, og heller ikke for anke over saker som nevnt i straffeloven § 28 b første ledd bokstav a og § 54 nr. 2.

§ 333 sjette ledd skal lyde:

Paragrafen her gjelder ikke for anke over saker som nevnt i straffeloven § 28 b første ledd bokstav a og § 54 nr. 2.

§ 455 første ledd fjerde punktum skal lyde:

For dom som beslutter å fullbyrde subsidiær fengselsstraff etter straffeloven § 28 b første ledd bokstav a og *fengselsstraff etter straffeloven § 54 nr. 2*, treffes vedtak om fullbyrding av myndighet som nevnt i lov om straffegjennomføring § 58 annet ledd.

§ 455 annet ledd skal lyde:

Fullbyrdingen av *ubetinget frihetsstraff og samfunnsstraff* settes i verk av *kriminalomsorgen*. *Fullbyrding av andre reaksjoner settes i verk av politiet.*

§ 459 nytt fjerde ledd skal lyde:

Kriminalomsorgen treffer vedtak etter bestemmelsene her. Forvaltningsloven gjelder med de unntak som er nevnt i straffegjennomføringsloven § 7. Oppstår det uenighet om fullbyrdingen skal utsettes fordi domfelte er blitt alvorlig sinnslidende eller hans helsetilstand ellers gjør fullbyrding utilrådelig, kan domfelte kreve spørsmålet avgjort ved kjennelse etter § 462.

§ 461 skal lyde:

Skal en domfelt som er på frifot, utholde frihetsstraff eller samfunnsstraff, meddeler *kriminalomsorgen* ham pålegg om å møte til fastsatt tid og sted for at fullbyrdingen kan påbegynnes.

Dersom domfelte unnlater å etterkomme pålegg om å fremstille seg, kan han avhentes av politiet etter

begjæring fra kriminalomsorgen. Det samme gjelder om han uteblir under gjennomføringen eller det før påbegynt soning er grunn til å tro at han vil unndra seg fullbyrdingen av straff.

§ 462 første punktum skal lyde:

Oppstår det uenighet mellom påtalemyndigheten eller kriminalomsorgen og domfelte om dommens tolkning, beregning av straffetiden, eller liknende spørsmål som gjelder fullbyrdingen, kan domfelte kreve spørsmålet avgjort ved kjennelse av stedets rett eller den rett som har dømt i saken.

Ny § 462 a skal lyde:

Kongen kan gi nærmere regler om innkalling og utsettelse med fullbyrding av straff.

III

I straffeloven 22. mai 2005 nr. 28 gjøres følgende endringer:

§ 39 første ledd nytt tredje punktum skal lyde:

Ved vilkår om narkotikaprogram og program mot ruspåvirket kjøring, kan kriminalomsorgen brin-

ge saken inn for retten med begjæring om slik kjennelse.

Nåværende tredje punktum blir nytt fjerde punktum.

§ 39 annet ledd nytt tredje og fjerde punktum skal lyde:

Ved vilkår om narkotikaprogram og program mot ruspåvirket kjøring, kan kriminalomsorgen bringe saken inn for retten med begjæring om slik dom. Første ledd fjerde punktum gjelder tilsvarende.

Nåværende fjerde punktum blir nytt femte punktum.

IV

Loven trer i kraft fra det tidspunkt Kongen bestemmer. De enkelte bestemmelsene kan settes i verk til ulik tid.

Oslo, i justiskomiteen, den 20. mai 2008

Anne Marit Bjørnflaten

leder

Ingrid Heggø

ordfører

